

Bezpečnost při údržbě v zemědělství

Z hlediska pracovních úrazů je zemědělství jedním z nejnebezpečnějších odvětví. U pracovníků v zemědělství je míra úrazů bez smrtelných následků 1,7krát vyšší než průměr a míra úrazů se smrtelnými následky 3krát vyšší než průměr.

V zemědělství v zemích EU-27 dominuje práce rodinných příslušníků a vysoký stupeň samostatné výdělečné činnosti, protože většinu práce vykonává vlastník hospodářství a jeho rodina. Devět z deseti pracovníků v zemědělských hospodářstvích (89 %) představují pracovní síly z řad rodinných příslušníků⁽¹⁾. V roce 2007 přibližně 78 % zemědělců pracovalo samostatně s přispěním rodinných příslušníků a s občasnou výpomocí zaměstnanců přijatých v době hlavní sezony⁽²⁾.

Samostatná výdělečná činnost a skutečnost, že v zemědělství se často jedná o rodinné podniky, představují výzvu pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci.

Úkoly údržby v zemědělství

Činnosti údržby v zemědělství jsou velmi různorodé. Patří mezi ně:

- údržba a opravy strojů, zařízení a vozidel,
- údržba hospodářství a budov,
- údržba zásobníků, nádob, nádrží na kejdu a obilných sil,
- údržba elektrických instalací,
- údržba drenážních a zavlažovacích systémů,
- údržba zpevněných a nezpevněných cest.

Nebezpečí související s údržbou v zemědělství

V důsledku širokého rozsahu úkolů údržby v zemědělských hospodářstvích existuje řada různých nebezpečí, mimo jiné:

- mechanická rizika související s údržbou strojního zařízení, jako je rozdrčení, zachycení a zasažení kapalinou pod vysokým tlakem,
- nebezpečí zasažení elektrickým proudem při práci s vadným vybavením nebo při údržbě elektrických instalací a zařízení nebo opravě poškozených elektrických ohradníků,
- tepelná nebezpečí související s používáním svařovacího zařízení nebo zařízení pro ohřev při údržbě nebo spojená s údržbou zařízení s horkými povrchy či obsahujícími horké provozní kapaliny,
- chemická rizika související s používáním nebezpečných látek při údržbě nebo s údržbou zařízení obsahujících nebezpečné látky,
- nebezpečí požáru nebo výbuchu při údržbě zařízení nebo vybavení obsahujícího nebezpečné a výbušné látky, jako jsou nádrže, nádoby a zásobníky nebo palivové nádrže,
- biologická nebezpečí při údržbě instalací znečištěných biologickými látkami, nádrží na kejdu, stok a splaškové infrastruktury,

S laskavým svolením FIOH.

- ergonomická rizika, jako jsou práce ve vnucených polohách, používání nevhodně konstruovaných nástrojů,
- práce v uzavřených prostorách.

Nejběžnější faktory, které přispívají k úrazům při údržbě v zemědělství

Mezi nejběžnější faktory patří:

- osamocená práce,
- chybějící ochranné pracovní prostředky,
- finanční omezení, časový tlak a únava,
- nevědomost / absence školení / neinformovanost,
- využívání subdodavatelů.

Preventivní opatření

- Pokuste se odstranit rizika.
- Není-li možné rizika úplně odstranit, pokuste se je minimalizovat tak, že budete používat bezpečné pracovní postupy.
- Používejte vhodné vybavení, včetně osobních ochranných pracovních prostředků.
- Nikdy neprovádějte práci, ke které nejste způsobilí.

Údržba strojů a vozidel

Při údržbě a servisu strojů používejte bezpečné pracovní postupy.

- Před každým zásahem stroj vypněte.
- Ujistěte se, že se stroj zastavil – pamatujte na čas doběhu.
- Zajistěte součásti, které by se mohly pohnout nebo točit – např. pomocí zářezek, opěr.
- Řiďte se pokyny výrobce.
- Před opětovným spuštěním stroje odstraňte ochranné zařízení.

Práce v uzavřených prostorách

Pracovníci v zemědělských hospodářstvích mohou být nuceni vstupovat za účelem provádění údržby, kontroly, čištění a oprav do stísněných nebo uzavřených prostor, jako jsou vlhká obilná sila, jímky na kejdu nebo skladovací nádoby. K nebezpečím může dojít v důsledku nedostatku kyslíku, výskytu jedovatých či zápalných plynů, kapalin a pevných látek, které mohou najednou vyplnit prostor a způsobit udušení, utopení, požár nebo výbuch.

- Vyvarujte se vstupování do uzavřených prostor.
- Je-li vstup nevyhnutelný, zvolte bezpečný systém práce.

¹ Eurostat, *Agricultural statistics: Main results 2007–08* (Zemědělská statistika: Hlavní výsledky v letech 2007–2008), zápisník Eurostatu, vydání z roku 2009 (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-ED-09-001/EN/KS-ED-09-001-EN.PDF).

² Eurostat, *Farm structure, statistics explained* (Struktura zemědělských podniků, vysvětlení statistik), březen 2010 (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Farm_structure).

- Přijměte přiměřená nouzová opatření.
- Před vstupem proveďte zkoušku vzduchu.
- Používejte vhodné vybavení, jako jsou osobní ochranné pracovní pomůcky (např. respirátory, postroje), osvětlení (schválené pro výbušné prostředí) a komunikační vybavení.

Zdroj: M. Águila, INSHT.

Práce ve výškách

Údržbu budov, konstrukcí a strojů v zemědělských hospodářstvích může provázet práce ve výškách. Často dochází k pádům ze střech nebo skrze nedostatečně pevné střechy, z vozidel, žebříků a nevhodného přístupového vybavení.

- Vyvarujte se práce ve výškách.
- Nelze-li se práci ve výškách vyhnout, používejte vhodné přístupové vybavení.
- Pokud je to nutné, použijte bezpečnostní vybavení pro zamezení pádu, například bezpečnostní postroje.
- Ujistěte se, že nástroje a materiály lze bezpečně zdvihát a spouštět.
- Jestliže si nejste jisti opakem, vždy předpokládejte, že střechy nejsou dostatečně pevné.
- Budovy s nepochybnými střechami označte upozorněním, zejména na přístupových místech.
- Při práci na vozidlech používejte bezpečnostní protiskluzovou obuv.
- Existují-li bezpečnější způsoby provedení práce, nepoužívejte žebříky.
- Používáte-li žebříky, ujistěte se, že žebřík nemůže sklouznout a že je usazen na rovném a pevném podkladu.

Iniciativy a kampaně zaměřené na prevenci úrazů pracovníků v zemědělství

- Dny informovanosti o bezpečnosti a ochraně zdraví v zemědělských hospodářstvích (Farm Safety and Health Awareness Days, SHAD) ve Spojeném království jsou akce, které si kladou za cíl informovat a vzdělávat pracovníky v zemědělství o rizicích spojených s jejich prací.
- PreventAgri je projekt vytvořený v Belgii, jehož cílem je zabránit úrazům, nemocem z povolání a psychosociálním rizikům v zemědělství; projekt zahrnuje zvyšování informovanosti, školení, výzkum a zásahy.
- Instituce sociálního pojištění pro hospodáře v zemědělství v Rakousku motivuje zemědělce k podpoře ochrany zdraví a bezpečnosti v jejich hospodářstvích tak, že jim uděluje bezpečnostní certifikáty. Bezpečnostní certifikát je ocenění pro zemědělce, kteří věnují zvláštní pozornost bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Ocenění podléhá přísným kritériím:
 - všeobecný standard uplatňování opatření v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci,

- informovanost o bezpečnosti pracovníků v zemědělství,
- bezpečná organizace práce (poskytování osobních ochranných pracovních pomůcek, lékárnička první pomoci, pořádek na pracovištích),
- bezpečné vybavení,
- bezpečná vozidla,
- bezpečné budovy,
- bezpečné elektrické instalace.

Příklady správné praxe

- *Mobilní opravárenská dílna pro zemědělské stroje a vozidla*

Mobile Werkstatt Allgäu GmbH, Německo

Moderní zemědělské stroje a vozidla potřebují ve stále větší míře profesionální servis a to vyžaduje kvalifikaci a schopnosti v oblasti údržby a oprav. Mobilní opravárenskou dílnu pro zemědělské stroje a vozidla vyvinuli sami zemědělci. Dílna je vybavena veškerým nářadím a testovacím a měřicím vybavením nutným pro opravy a disponuje týmem techniků údržby, kteří na místě provádějí profesionální opravy a údržbu strojů a vozidel.

- *Bezpečná a účinná údržba a opravy zahradnických skleníků*

Glass Handling Technic Vof, Nizozemsko (Vítěz ceny za správnou praxi)

Odvětví zahradnických skleníků prošlo v nedávných letech obrovským rozvojem. Skleníky jsou vyšší, odvodňovací kanálky na střechách jsou velmi úzké a rozměry střešního skla značně vzrostly. Tento vývoj měl významný dopad na údržbu a opravy, které jsou spojeny s rizikem pořezání, pádů z výšek a fyzické námahy. Z iniciativy podniků působících v tomto odvětví, odborových organizací zahradníků, pěstitelů, montérů a dodavatelů, pojišťovacích společností a bank a při zapojení řady společností, které mají rozsáhlé zkušenosti s údržbou skleníků, byla vyvinuta nová a bezpečná metoda oprav skleněných střech. Byl navržen systém pro provádění oprav z vnější strany skleněných střech – speciální opravárenský vůz, který tvoří údržbářské vozidlo se systémem pro přesun a uložení skla a mobilní plošina pro pohyb opravárenského vozu z jednoho místa na druhé. Na vývoji opravárenského vozu se významně podíleli pracovníci údržby. Při použití opravárenského vozu nemůže dojít k úrazům v důsledku padajícího skla a téměř úplně bylo odstraněno také riziko pádu. Došlo také ke znatelnému omezení fyzické námahy, kterou musí vynaložit lidé provádějící opravy.

Další informace

Další informace o bezpečné údržbě v zemědělství naleznete v internetové publikaci *Maintenance in agriculture – a safety and health guide* (Údržba v zemědělství – průvodce bezpečností a ochranou zdraví) dostupné na adrese <http://osha.europa.eu/en/publications/reports>

Tento informační list je k dispozici ve 24 jazycích na adrese <http://osha.europa.eu/en/publications/factsheets>

Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci

Gran Vía, 33, 48009 Bilbao, ŠPANĚLSKO
Tel. +34 944794360, fax +34 944794383
E-mail: information@osha.europa.eu

